

PERSEPSI PENSYARAH TERHADAP PENERAPAN KEMAHIRAN KEPIMPINAN MENERUSI KOKURIKULUM DI POLITEKNIK

DR. AHMAD BIN ESA

PROF. DR. JAILANI BIN MD. YUNOS

PROF. MADYA DR. NORAINI BINTI KAPRAWI

FAKULTI PENDIDIKAN TEKNIKAL

UNIVERSITI TUN HUSSEIN ONN MALAYSIA

Lecturer's Perception towards the Infusion of Leadership Skills through Cocurriculum in the Polytechnic

Abstract:

The development of skills in leadership, solving problems and communication among students can be implemented through the infusion process in co-curricular teaching and learning in higher education institutions. Therefore, the purpose of the study was conducted to identify the lecturers' perceptions towards the infusion of leadership skills through co-curricular at the polytechnics in Malaysia. The research design that had been used was the descriptive research with sample involving 291 polytechnic lecturers using the questionnaires. The research findings indicated that the respondents had been given positive feedback towards the infusion of leadership skills through co-curriculum at the polytechnics. It was found that overall; there was no significant differences among the respondents from different gender, qualification and types of co-curriculum in the infusion of co-curricular leadership skills through co-curriculum at the polytechnics. However in terms of skills that related to leadership there were significant differences in the context of respondents in difference types of co-curricular. The skills are respecting others, be fair to all parties, implementing the power of trust and responsibility. This study showed that co-curriculum would help the development of leadership skills among students at the polytechnics in Malaysia.

Abstrak:

Pembangunan kemahiran memimpin, menyelesaikan masalah dan berkomunikasi di kalangan pelajar boleh dilaksanakan menerusi proses penerapan dalam pengajaran dan pembelajaran kokurikulum di institusi pendidikan tinggi. Oleh itu, tujuan kajian dijalankan ialah untuk meninjau persepsi pensyarah kokurikulum terhadap penerapan kemahiran kepimpinan menerusi kokurikulum di politeknik-politeknik Malaysia. Reka bentuk penyelidikan yang digunakan ialah penyelidikan deskriptif jenis tinjau sampel yang melibatkan 291 orang pensyarah politeknik dengan menggunakan soal selidik. Dapatan kajian menunjukkan para responden memberi maklum balas positif terhadap penerapan kemahiran kepimpinan menerusi kokurikulum di politeknik-politeknik. Didapati juga, secara keseluruhannya, tidak terdapat perbezaan persepsi yang signifikan di kalangan responden berlainan jantina, tahap kelulusan dan jenis kokurikulum terhadap penerapan kemahiran kepimpinan menerusi kokurikulum di politeknik. Walau bagaimanapun daripada segi kemahiran-kemahiran berkaitan kepimpinan terdapat perbezaan yang signifikan dalam konteks responden berlainan jenis kokurikulum. Kemahiran-kemahiran tersebut ialah menghormati orang lain, berlaku adil dengan semua pihak, melaksanakan kuasa dengan amanah dan bertanggungjawab. Kajian ini menunjukkan bahawa kokurikulum dapat membantu membina kemahiran kepimpinan di kalangan pelajar politeknik-politeknik di Malaysia.

1.0 Pendahuluan

Kemahiran kepimpinan sangat diperlukan oleh pihak industri dimiliki oleh para pekerja telah diutarakan oleh beberapa orang pengkaji seperti Nurahimah Mohd.Yunus dan Rosmawati Mamat (2002), De Leon dan Borchers (1998) dan Otter (1989). Oleh itu, selain daripada kemahiran teknikal, pelajar-pelajar di politeknik juga sewajarnya diajar kemahiran kepimpinan.

Kemahiran kepimpinan boleh dibangunkan dalam diri pelajar menerusi kokurikulum. Ini adalah kerana kokurikulum dapat membantu potensi pembangunan diri individu seperti yang dijelaskan oleh Walker (2003), Keystone Central School District

(2002), Rohanida Ab. Manaf dan Mohd. Sofian Omar Fauzee (2002), Mohd. Hamidi Abdul Hamid (2002), Switzer (2002), National Academy Foundation (2001), Matthews (2000), Potrafka *et al.* (1997), California State University (1994), Adnan Kamis (1993), Yusoff Ismail (1993), Vasudevan T. Arosoo (1988), Michigan State University (1988) dan Teng Boon Tong (1984).

Menurut mereka menerusi kokurikulum pelajar dapat membangunkan potensi diri mereka daripada segi kemahiran kepimpinan, komunikasi, interpersonal, bekerja dalam kumpulan dan pengurusan. Mereka juga berpendapat bebarapa aspek pembangunan keterampilan diri dapat diperkukuhkan menerusi kokurikulum seperti jati diri, disiplin, sabar, berdaya tahan dan bermotivasi.

Dalam konteks kemahiran kepimpinan menerusi kokurikulum, Rohanida Ab. Manaf dan Mohd. Sofian Omar Fauzee (2002) contohnya menyatakan bahawa aktiviti kokurikulum dapat memberikan latihan awal dari segi kepimpinan, sahsiah dan kemasyarakatan di kalangan pelajar. Kepimpinan dapat dilatih melalui aktiviti pakaian seragam, persatuan, kelab dan sukan. Hujah berkaitan kemahiran memimpin daripada kegiatan kokurikulum dipersetujui oleh Mohd. Hamidi Abdul Hamid (2002;55) yang menyatakan,

“ Ilmu memimpin dan mengurus bukannya seperti orientasi ilmu akademik yang kebanyakannya berkisar dalam kelas dan kertas-kertas ujian, tetapi melalui satu pendidikan yang mesti didalami dan dirasai sendiri oleh pelajar tersebut, sebab memimpin dan mengurus ianya berhadapan dengan manusia. Lantaran itu, apabila pelajar diberikan mengurus persatuan-persatuan, kelab atau sebagainya, maka secara serentak mereka akan memimpin dan mengurus ahli-ahlinya (manusia), memerlukan kebijaksanaan, komunikasi, psikologi dan strategi yang tertentu.”

Lanjutan daripada idea yang menyatakan pelajar boleh mendapat kemahiran memimpin daripada kegiatan kokurikulum, Omardin Ashaari (1999) menghuraikan bahawa beberapa aspek kepimpinan sepatutnya wujud di kalangan mereka yang memegang persatuan. Antaranya ialah mesti mempunyai kemahiran tertentu seperti kemahiran menghurai, mengamalkan dan mengawal tingkah laku, kemahiran memahami masalah dan membantu mencari penyelesaian, kemahiran mendengar, memberi perhatian, memberi penjelasan, refleksi, konfrontasi, mentafsir, memberi maklumat, membuat rumusan dan hubungan manusia. Mengulas perkara yang sama Shamsaadal Sholeh Saad

(2004) dan Mohamad Ismail Mohamad Yunus (2004) menyatakan melalui kokurikulum, remaja diajar menjadi pemimpin yang mematuhi peraturan dan etika, berkomunikasi, membuat keputusan, menyelesaikan masalah, bekerja dalam kumpulan di samping menyemai nilai-nilai yang positif seperti berdisiplin.

Berdasarkan pandangan yang dikemukakan, dapatlah diandaikan bahawa kemahiran kepimpinan dapat dipelajari menerusi kokurikulum yang dijalankan di sesebuah institusi pendidikan tinggi seperti politeknik. Walau bagaimanapun, didapati tiada kajian dijalankan berkaitan dengan persepsi pensyarah politeknik berkaitan dengan penerapan kemahiran kepimpinan menerusi kokurikulum. Oleh itu, difikirkan wajar satu penyelidikan dijalankan untuk mengenal pasti persepsi para pensyarah kokurikulum di politeknik dalam konteks menerapkan kemahiran kepimpinan kepada pelajar mereka menerusi kokurikulum.

Selain daripada idea awal berkaitan dengan potensi kepimpinan pelajar dapat dibangunkan menerusi kokurikulum, penulisan ini turut mengutarakan objektif, metodologi dan dapatan penyelidikan yang dijalankan. Dapatan kajian menerusi temubual yang membuktikan para pensyarah di politeknik telah menerapkan kemahiran generik juga turut dikemukakan di bahagian perbincangan.

2.0 Objektif

Objektif kajian ialah,

- a) Meninjau persepsi pensyarah kokurikulum politeknik terhadap penerapan kemahiran kepimpinan menerusi kokurikulum di politeknik-politeknik Malaysia.
- b) Menenal pasti sama ada terdapat perbezaan persepsi yang signifikan di antara pensyarah berlainan jantina terhadap penerapan kemahiran kepimpinan menerusi kokurikulum di politeknik.
- c) Menenal pasti sama ada terdapat perbezaan persepsi yang signifikan di antara pensyarah berlainan kelulusan (diploma dan ijazah) terhadap penerapan kemahiran kepimpinan menerusi kokurikulum di politeknik.
- d) Menenal pasti sama ada terdapat perbezaan persepsi yang signifikan di antara pensyarah yang mengajar berlainan jenis kokurikulum (Polibridged, persatuan dan kelab,

unit beruniform dan sukan dan permainan) terhadap penerapan kemahiran kepimpinan menerusi kokurikulum di politeknik.

3.0 Metodologi

Reka bentuk penyelidikan yang digunakan ialah kaedah deskriptif jenis tinjauan sampel iaitu meninjau persepsi pensyarah kokurikulum di politeknik Malaysia terhadap penerapan kemahiran kepimpinan menerusi kokurikulum. Populasi kajian ini ialah semua pensyarah kokurikulum di politeknik Malaysia pada tahun 2004. Berdasarkan data yang dikumpulkan daripada setiap Pusat Kokurikulum dan Sukan, politeknik-politeknik di Malaysia, terdapat 784 orang pensyarah yang mengajar kokurikulum di politeknik seluruh Malaysia pada tahun tersebut. Berdasarkan Jadual Saiz Sampel yang dikemukakan oleh Krejeie dan Morgan (1970), bagi saiz populasi tersebut, saiz minimum sampel yang diperlukan ialah 260 orang pensyarah kokurikulum. Teknik persampelan kelompok digunakan untuk memilih sampel kajian. Melalui teknik persampelan ini, sampel dikelompokkan mengikut politeknik. Sebanyak enam buah politeknik telah dipilih secara rawak mudah. Semua pensyarah daripada enam buah politeknik yang dipilih telah dijadikan sampel kajian iaitu melibatkan 291 orang pensyarah kokurikulum. Jumlah ini melebihi jumlah saiz sampel yang disarankan oleh Krejeie dan Morgan (1970).

Instrumen kajian ialah soal selidik yang dibina sendiri oleh penyelidik berdasarkan konsep dan pandangan yang dikemukakan oleh Callan (2003), Dawe (2002), Kearns (2001), Ab. Alim Abdul Rahim (1999), De Leon dan Borchers (1998), Jackson (1997), Stoner dan Wankel (1997), Velde (1997), Omardin Ashaari (1996), Cascio (1995), Raggat (1995), Al Ramaiah (1992), Mustafa Daud (1994a), Mustafa Daud (1994b) dan Upward (1989). Soal selidik tersebut mempunyai dua bahagian iaitu Bahagian A mengandungi maklumat responden dan Bahagian B mengandungi item untuk mengukur persepsi responden terhadap penerapan kemahiran kepimpinan menerusi kokurikulum. Skala Likert (1 hingga 5) digunakan untuk mengukur maklum balas responden bagi setiap item yang dikemukakan. Perincian skala tersebut seperti dalam Jadual 1.

Jadual 1 : Skala Likert

Skala	Tafsiran
1	Sangat tidak setuju
2	Tidak setuju
3	Kurang setuju
4	Setuju
5	Sangat setuju

Sebelum soal selidik tersebut digunakan dalam kajian sebenar, kajian rintis telah dijalankan. Menerusi kajian rintis, soal selidik telah dirujuk kepada panel pakar yang terdiri daripada pensyarah politeknik yang mengajar kokurikulum, Pegawai Sukan Dan Kokurikulum dan pensyarah dalam bidang pengurusan di KUiTTHO. Maklum balas daripada mereka telah dijadikan sumber rujukan untuk mengubah suai semula item-item yang digubal. Selain daripada itu, ujian kebolehpercayaan terhadap item-item yang dibina juga telah dijalankan. Hasil daripada ujian kebolehpercayaan, *Reliability Analysis –Scale Alpha* yang menggunakan program SPSS (versi 11.5) telah menunjukkan nilai alfa kemahiran kepimpinan keseluruhan adalah melebihi nilai alfa 0.6. Nilai korelasi antara item pula mempunyai nilai yang melebihi 0.03. Oleh itu adalah diyakini item-item yang dibina mempunyai kebolehpercayaan yang baik. Jadual 2 menunjukkan nilai alfa dan korelasi antara item bagi setiap item yang dibina di dalam soal selidik.

Jadual 2 : Hasil analisis ujian *Reliability Analysis –Scale Alpha* dan Nilai Korelasi Antara Item

Kemahiran Kepimpinan	Nilai alfa	Nilai Korelasi Antara Item
Memberi arahan	0.9675	0.7363
Bersedia bekerja lebih masa tanpa bayaran	0.9690	0.6174
Boleh ubah suai mengikut keadaan	0.9675	0.7332
Memberi motivasi kepada ahli	0.9674	0.7475
Menjadi teladan kepada ahli	0.9671	0.7750
Memberi bimbingan kepada orang lain	0.9666	0.8180

Tabah menghadapi dugaan	0.9671	0.7744
Berani membuat perubahan	0.9670	0.7795
Bekerja tanpa pengawasan	0.9687	0.6567
Menghormati orang lain	0.9676	0.7291
Berlaku adil dengan semua pihak	0.9669	0.7874
Melaksanakan kuasa dengan amanah	0.9675	0.7352
Boleh menerima teguran	0.9668	0.8016
Dapat mengawal emosi	0.9670	0.7776
Menjaga kebajikan ahli	0.9666	0.8147
Bertanggungjawab	0.9669	-.7919
Jujur melaksanakan tanggungjawab	0.9665	0.8272
Membina sikap berdaya saing	0.9663	0.8390
Komited menjalankan tugas	0.9662	0.8463
Membina pemikiran intelektual	0.9667	0.8070
Kemahiran Kepimpinan Keseluruhan	0.9687	

Pengumpulan data dilakukan sendiri oleh penyelidik dengan bantuan pensyarah-pensyarah kokurikulum di politeknik-politeknik yang terlibat. Masa yang diambil untuk mengisi borang soal selidik ialah lebih kurang 20 minit dan kesemua pensyarah politeknik yang terlibat dalam mengisi borang soal selidik telah mengembalikan semula secara langsung kepada penyelidik.

Analisis statistik deskriptif telah digunakan untuk mendapatkan min dan sisihan piawai manakala statistik inferens digunakan untuk menganalisis perbezaan antara pemboleh ubah bagi memenuhi objektif yang ditetapkan. Tafsiran statistik min yang digunakan diubah suai daripada Lendal (1997) iaitu,

Jadual 3 : Tafsiran Min

Skala	Tafsiran
1.0 – 2.3	Tidak setuju
2.4 – 3.7	Kurang setuju
3.8 – 5.0	Setuju

Nilai alfa 0.05 diputuskan untuk menentukan sama ada tidak terdapat perbezaan atau terdapat perbezaan yang signifikan antara pemboleh ubah.

Di samping itu, bagi tujuan memantapkan hasil dapatan kajian, penyelidik telah menggunakan instrumen temu bual untuk mendapatkan pandangan daripada pensyarah kokurikulum berkaitan dengan penerapan kemahiran kepimpinan menerusi kokurikulum di politeknik-politeknik Malaysia. Seramai 5 orang pensyarah kokurikulum telah ditemu bual oleh penyelidik sepanjang kajian dijalankan.

Data yang diperoleh daripada temu bual digunakan untuk mengukuhkan lagi data yang diperoleh daripada soal selidik. Temu bual yang dijalankan adalah dalam bentuk semi struktur iaitu penyelidik telah menyediakan terlebih dahulu beberapa soalan untuk dikemukakan kepada responden yang ditemu bual dan mengemukakan soalan-soalan tambahan hasil daripada maklum balas yang diberi oleh para responden. Antara contoh soalan temu bual ialah, “Selain daripada mencapai objektif kemahiran khusus, adakah tuan mempunyai objektif kemahiran lain dalam proses pengajaran dan pembelajaran kokurikulum?” Data-data menerusi temubual yang telah diperoleh, dianalisis menggunakan kaedah analisis kandungan dengan mengklasifikasikan petikan-petikan temubual berdasarkan tema-tema tertentu seperti kepimpinan, komunikasi dan pengurusan.

4.0 Penemuan

Daripada 291 orang responden, 144 (49.5%) ialah responden lelaki dan 143 (49.1%) ialah responden perempuan manakala 4 (1.4%) tidak menyatakan jantina. Sebanyak 86 (29.6%) pensyarah dari Politeknik A, 35 (12.0%) pensyarah dari Politeknik B, 41 (14.1%) pensyarah dari Politeknik C, 48 (16.5%) pensyarah dari Politeknik D, 34 (11.7%) pensyarah dari Politeknik E dan 47 (16.2%) dari Politeknik F. Sebanyak 107 (36.8%) mempunyai kelulusan di peringkat sijil/diploma dan 179 (61.5%) di peringkat Ijazah Sarjana muda/Sarjana/Doktor Falsafah manakala 2 (1.7%) orang responden tidak menyatakan peringkat pengajian dalam borang soal selidik mereka. Daripada segi jenis kokurikulum yang diajar pula, 99 (34.0%) mengajar Polibriged, 80 (27.8%) mengajar persatuan dan kelab, 31 (10.7%) mengajar unit beruniform dan 72 (25.1%) mengajar

sukan dan permainan manakala 2.4% tidak menyatakan jenis kokurikulum yang diajar. Dalam konteks jabatan pula, 49 (16.8%) pensyarah dari Jabatan Awam, 60 (20.6%) pensyarah dari Jabatan Elektrik, 73 (25.1%) pensyarah dari Jabatan Perdagangan, 63 (21.6%) pensyarah dari Jabatan Lain-Lain (Hospitaliti dan Reka Bentuk) manakala 3 (1.0%) pensyarah tidak memberi maklum balas berkaitan dengan jabatan tempat mereka bertugas.

Jadual 4 menunjukkan bahawa pensyarah politeknik memberi maklum balas persepsi positif bahawa kemahiran kepimpinan diterapkan menerusi kokurikulum di politeknik-politeknik Malaysia. Kesemua item mempunyai nilai min melebihi 3.80 yang menunjukkan para responden bersetuju bahawa mereka telah menerapkan kemahiran kepimpinan menerusi kokurikulum. Antara kemahiran kepimpinan yang menunjukkan maklum balas persepsi yang tinggi mengikut hierarki ialah kemahiran menghormati orang lain (min = 4.34, sp = 0.620), melaksanakan kuasa dengan amanah (min = 4.28, sp = 0.656), jujur melaksanakan tanggungjawab (min = 4.24, sp = 0.677), memberi bimbingan kepada orang lain (min = 4.23, sp = 0.685) dan bertanggungjawab (min = 4.23, sp = 0.696).

Jadual 4 : Penerapan Kemahiran Kepimpinan Menerusi Kokurikulum Di Politeknik.

Kemahiran Generik (Pengurusan)	Min	Sisihan Piawai
Memberi arahan	4.17	0.708
Bersedia bekerja lebih masa tanpa bayaran	4.01	0.774
Boleh ubah suai mengikut keadaan	4.06	0.663
Memberi motivasi kepada ahli	4.19	0.677
Menjadi teladan kepada ahli	4.18	0.684
Memberi bimbingan kepada orang lain	4.23	0.685
Tabah menghadapi dugaan	4.12	0.749
Berani membuat perubahan	4.08	0.770
Bekerja tanpa pengawasan	3.98	0.823
Menghormati orang lain	4.34	0.620

Berlaku adil dengan semua pihak	4.21	0.683
Melaksanakan kuasa dengan amanah	4.28	0.656
Boleh menerima teguran	4.19	0.690
Dapat mengawal emosi	4.16	0.716
Menjaga kebajikan ahli	4.13	0.681
Bertanggungjawab	4.23	0.696
Jujur melaksanakan tanggungjawab	4.24	0.677
Membina sikap berdaya saing	4.17	0.712
Komited menjalankan tugas	4.20	0.718
Membina pemikiran intelektual	4.15	0.731
Min Kepimpinan Keseluruhan	4.1663	0.55948

Ujian t yang dijalankan bagi tujuan mengenal pasti sama ada terdapat perbezaan persepsi yang signifikan terhadap kemahiran kepimpinan diterapkan menerusi kokurikulum di politeknik-politeknik Malaysia di antara responden berlainan jantina telah menunjukkan tidak terdapat perbezaan persepsi yang signifikan antara responden berlainan jantina terhadap penerapan kemahiran kepimpinan menerusi kokurikulum daripada segi kemahiran kepimpinan keseluruhan dan kesemua kemahiran-kemahiran berkaitan kepimpinan.

Begitu juga Ujian t yang dijalankan bagi tujuan mengenal pasti sama ada terdapat perbezaan persepsi yang signifikan terhadap kemahiran kepimpinan diterapkan menerusi kokurikulum di politeknik-politeknik Malaysia di antara responden berlainan tahap kelayakan telah menunjukkan tidak terdapat perbezaan persepsi yang signifikan antara responden berlainan tahap kelayakan akademik terhadap penerapan kemahiran kepimpinan menerusi kokurikulum daripada segi kemahiran kepimpinan keseluruhan dan kesemua kemahiran-kemahiran berkaitan kepimpinan.

Jadual 5 : Perbezaan Penerapan Kemahiran Kepimpinan Antara Jenis Kokurikulum Di Politeknik.

Kemahiran Generik (Pengurusan)	F	Sig.
Memberi arahan	0.596	0.618
Bersedia bekerja lebih masa tanpa bayaran	1.421	0.237
Boleh ubah suai mengikut keadaan	0.361	0.781
Memberi motivasi kepada ahli	1.134	0.336
Menjadi teladan kepada ahli	0.795	0.498
Memberi bimbingan kepada orang lain	2.736	*0.044
Tabah menghadapi dugaan	1.873	0.134
Berani membuat perubahan	3.049	*0.029
Bekerja tanpa pengawasan	1.917	0.127
Menghormati orang lain	6.373	*0.000
Berlaku adil dengan semua pihak	4.748	*0.003
Melaksanakan kuasa dengan amanah	5.312	*0.001
Boleh menerima teguran	1.676	0.172
Dapat mengawal emosi	1.121	0.341
Menjaga kebajikan ahli	1.450	0.228
Bertanggungjawab	4.985	*0.002
Jujur melaksanakan tanggungjawab	1.800	0.147
Membina sikap berdaya saing	0.722	0.540
Komited menjalankan tugas	2.440	0.065
Membina pemikiran intelektual	1.739	0.159
Min Kepimpinan Keseluruhan	2.428	0.066

*** Terdapat perbezaan yang signifikan.**

Jadual 5 menunjukkan hasil ujian ANOVA digunakan untuk mengenal pasti sama ada terdapat perbezaan persepsi yang signifikan terhadap kemahiran kepimpinan diterapkan menerusi kokurikulum di politeknik-politeknik di antara responden berlainan jenis kokurikulum. Hasil ujian tersebut menunjukkan terdapat perbezaan yang signifikan antara responden yang mengikuti berlainan jenis kokurikulum daripada segi kemahiran

memberi bimbingan kepada orang lain ($F=2.736$, $p < 0.05$), berani membuat perubahan ($F= 0.29$, $p < 0.05$), menghormati orang lain ($F = 6.373$, $p < 0.05$), berlaku adil dengan semua pihak ($F = 4.748$, $p < 0.05$), melaksanakan kuasa dengan amanah ($F= 5.312$, $p < 0.05$) dan bertanggungjawab ($F= 4.985$, $p < 0.05$). Namun begitu daripada segi kemahiran kepimpinan keseluruhan didapati tiada perbezaan persepsi antara pensyarah berlainan jenis kokurikulum terhadap penerapan kemahiran kepimpinan menerusi kokurikulum

Ujian Tukey ^{a,b} (Jadual 6), digunakan untuk menentukan kumpulan yang mempunyai perbezaan persepsi terhadap penerapan kemahiran kepimpinan menerusi kokurikulum. Daripada ujian tersebut didapati, hanya wujud satu kumpulan bagi kemahiran memberi bimbingan kepada orang lain dan berani membuat keputusan.

Bagi kemahiran menghormati orang lain, dua subkumpulan telah dikenal pasti iaitu subkumpulan pertama, terdiri daripada polibridged, sukan dan permainan dan unit beruniform dan subkumpulan kedua, terdiri daripada sukan dan permainan, unit beruniform dan persatuan dan kelab. Didapati pensyarah daripada kumpulan persatuan dan kelab lebih menerapkan kemahiran menghormati orang lain menerusi kokurikulum daripada polibridged.

Bagi kemahiran berlaku adil dengan semua pihak, Ujian Tukey ^{a,b} menunjukkan juga wujud dua subkumpulan. Subkumpulan pertama terdiri daripada polibridged, sukan dan permainan dan unit beruniform. Subkumpulan kedua terdiri daripada sukan dan permainan, unit beruniform dan persatuan dan kelab. Didapati pensyarah daripada kumpulan persatuan dan kelab lebih menerapkan kemahiran memberi bimbingan kepada orang lain berbanding pensyarah daripada kumpulan polibridged.

Bagi kemahiran melaksanakan kuasa dengan amanah, dua subkumpulan telah dikenal pasti. Subkumpulan pertama dianggotai oleh polibridged, sukan dan permainan dan unit beruniform manakala subkumpulan kedua dianggotai oleh sukan dan permainan, unit beruniform dan persatuan dan kelab. Berdasarkan perolehan min, jelas menunjukkan pensyarah daripada kumpulan persatuan dan kelab lebih menerapkan kemahiran melaksanakan kuasa dengan amanah daripada kumpulan polibridged.

Ujian Tukey ^{a,b} juga menunjukkan bahawa bagi kemahiran bertanggungjawab dalam konteks kepimpinan, dua subkumpulan juga telah wujud. Subkumpulan pertama ialah polibridged dan subkumpulan kedua ialah sukan dan permainan, persatuan dan kelab dan unit beruniform. Pensyarah kumpulan unit beruniform, kumpulan persatuan dan

kelab dan kumpulan sukan dan permainan lebih menerapkan kemahiran bertanggungjawab berbanding kumpulan polibriged.

Jadual 6: Ujian Tukey B ^{a,b} Bagi Menentukan Persepsi Kumpulan Yang Berbeza Terhadap Item-Item Kemahiran Kepimpinan.

Item Kemahiran Kepimpinan	Jenis Kokurikulum Pensyarah	N	<i>Subset for alpha = 0.05</i>	
			1	2
Memberi bimbingan kepada orang lain	Polibriged	98	4.09	
	Sukan dan permainan	73	4.21	
	Persatuan dan kelab	81	4.35	
	Unit beruniform	31	4.39	
Berani membuat keputusan	Polibriged	98	3.93	
	Sukan dan permainan	73	4.00	
	Unit beruniform	31	4.19	
	Persatuan dan kelab	81	4.25	
Menghormati orang lain	Polibriged	98	4.16	
	Sukan dan permainan	73	4.30	4.30
	Unit beruniform	31	4.39	4.39
	Persatuan dan kelab	81		4.56
Berlaku adil dengan semua pihak	Polibriged	98	4.01	
	Sukan dan permainan	73	4.27	4.27
	Unit beruniform	31		4.32
	Persatuan dan kelab	81		4.36
Melaksanakan kuasa dengan amanah	Polibriged	98	4.10	
	Sukan dan permainan	73	4.29	4.29
	Unit beruniform	31	4.32	4.32
	Persatuan dan kelab	81		4.48

Bertanggungjawab	Polibridged	98	4.02	
	Sukan dan permainan	73		4.32
	Persatuan dan kelab	81		4.36
	Unit beruniform	31		4.39

5.0 Perbincangan Dan Penutup

Daripada data yang dikemukakan adalah jelas menunjukkan bahawa pensyarah kokurikulum politeknik-politeknik di Malaysia mempunyai persepsi yang positif terhadap penerapan kemahiran kepimpinan menerusi kokurikulum. Dapatan diperkukuhkan lagi apabila hasil penyelidikan menunjukkan tidak terdapat perbezaan persepsi antara pensyarah berlainan jantina, kelayakan akademik dan jenis kokurikulum terhadap penerapan kemahiran kepimpinan menerusi kokurikulum di politeknik Malaysia. Dalam erti kata lain, kesemua mereka mempunyai persepsi yang sama iaitu kemahiran kepimpinan telah diterapkan menerusi kokurikulum di politeknik-politeknik Malaysia.

Walau bagaimanapun daripada segi pensyarah yang berlainan jenis kokurikulum didapati terdapat perbezaan persepsi antara mereka dalam konteks beberapa kemahiran kepimpinan seperti menghormati orang lain, berlaku adil dengan semua pihak, melaksanakan kuasa dengan amanah dan bertanggungjawab. Namun perbezaan tersebut bukanlah membawa maksud di antara yang bersetuju dengan tidak bersetuju terhadap penerapan kemahiran-kemahiran kepimpinan tersebut menerusi kokurikulum tetapi lebih kepada perbezaan darjah persetujuan. Didapati secara keseluruhannya, pensyarah jenis kokurikulum persatuan dan kelab mempunyai persepsi yang secara relatifnya lebih bersetuju menerapkan kemahiran generik berbanding dengan jenis-jenis kokurikulum yang lain.

Dapatan penyelidikan yang dijalankan telah menyokong beberapa pandangan yang dikemukakan oleh mereka yang yakin bahawa kokurikulum boleh melatih pelajar untuk menguasai beberapa kemahiran termasuk kemahiran kepimpinan seperti yang dikemukakan oleh Walker (2003), Keystone Central School District (2002), Switzer (2002), National Academy Foundation (2001), Matthews (2000), Potrafka *et. al* (1997), California State University (1994), Adnan Kamis (1993), Yusoff Ismail (1993),

Vasudevan T. Arosoo (1988), Michigan State University (1988) dan Teng Boon Tong (1984).

Di samping itu, maklum balas yang diterima daripada pensyarah kokurikulum menerusi temu bual juga menunjukkan kemahiran kepimpinan telah diterapkan menerusi kokurikulum di politeknik-politeknik Malaysia. Antara maklum balas yang diterima ialah,

“Kepimpinan ada..seperti pengakap, mereka ada ketua-ketua patrolkan..jadi saya rasa masing-masing dapat pengalaman jadi ketua....boleh rotatelah...”

(Pensyarah Politeknik D)

“Ok..sebab..untuk ahli yang bukan jawatan kuasa ni saya akan pecahkan lagi kepada lebih kurang 5 group..ataupun bergantung kepada kuantiti studentslah..saya akan pecahkan by group dan saya akan lantik lagi seorang ketua jadi apa-apa assignment..apa-apa presentasi ..ada masalah saya akan refer kat ketua kecil ni..jadi saya nak masing-masing merasa macam mana nak memimpin satu apa ni..satu kelompok..ahli kumpulan tu.”

(Pensyarah Politeknik A)

Dengan demikian dapatlah dinyatakan bahawa kegiatan kokurikulum di seluruh politeknik di Malaysia dapat membina kemahiran memimpin di kalangan pelajar yang mengikutinya dan kemahiran tersebut berpotensi membantu mereka apabila mereka memasuki alam pekerjaan seperti yang ditegaskan oleh Nurahimah Mohd.Yunus dan Rosmawati Mamat (2002), De Leon dan Borchers (1998) dan Otter (1989).

Penyelidikan ini menunjukkan kokurikulum yang diikuti oleh pelajar di politeknik-politeknik Malaysia bukan sahaja mendedahkan mereka dengan kemahiran-kemahiran tertentu berdasarkan jenis kokurikulum seperti kemahiran bermain hoki menerusi kokurikulum sukan dan permainan tetapi juga dapat memberi faedah kepada pelajar seperti dapat membangunkan kemahiran kepimpinan di kalangan para pelajar politeknik.

Oleh yang demikian semua pelajar politeknik-politeknik Malaysia mestilah menunjukkan minat dan kesungguhan yang tinggi untuk menyertai semua program kokurikulum yang telah dirancang oleh para pensyarah. Bagi pihak pensyarah pula hendaklah sentiasa berwawasan dan inovatif merencanakan aktiviti kokurikulum yang dapat merangsang dan seterusnya memberi peluang kepada para pelajar membina pelbagai

kemahiran selain daripada kemahiran kepimpinan seperti kemahiran menyelesaikan masalah, membuat keputusan, pengurusan dan interpersonal. Kemahiran-kemahiran tersebut bukan sahaja dapat mengembangkan potensi diri mereka sebagai seorang pelajar tetapi boleh dipraktikkan apabila mereka memasuki alam pekerjaan.

Rujukan

- Adnan Kamis (1993). "Aktiviti Kokurikulum Dasar KBSM: Ke Arah Kemantapan Insan Seimbang." in Adnan Kamis (1993). "Kurikulum Bersepadu Sekolah Menengah: Pandangan Dan Maklum Balas. Bangi: Universiti Kebangsaan Malaysia. 260 – 267.
- Ab. Alim Abdul Rahim (1999). "Pengurusan Kokurikulum." Kuala Lumpur: Fajar Bakti Sdn. Bhd. 1 -10.
- Al. Ramaiah (1992). "Kepimpinan Pendidikan: Cabaran Masa Kini." Petaling Jaya: IBS Buku Sdn. Bhd. 243 – 271.
- California State University (1994). "University Policy Manual: Co-Curricular Courses." Sacramento: California State University. <http://www.csus.edu/acaf/univmanual/cocurrcres.htm> . Dicapai pada 22 Mac 2003.
- Callan, V. J. (2003). "Generic Skills: Understanding Vocational Education and Training Teacher and Students Attitudes." Adelaide: NCVER Ltd. 6 – 20.
- Cascio, W. F. (1995). "Managing Human Resources." New York: McGraw-Hill, Inc. 192 – 224.
- Dawe, S. (2002). "Focusing on Generic Skills in Training Packages. "Kensington Park: National Centre for Vocational Education Research (NCVER) Ltd. 19 – 60.
- De Leon, J. E. dan Borchers, R. E. (1998). "High School Employment Trends and theSkills Graduates Need to Enter Texas Manufacturing Industries." *Journal of Vocational and Technical Education*. Vol. 15. N. 1. M.s. 1 – 18.
- Jackson, W. (1997). "Tracking the Development of Generic Skills: The Experience of 1987 and 1992 St. F. X. Graduates." St. Francis Xavier University. 1-3.

Kearns, P. (2001). "Generic Skills for the New Economy."Kensington Park: National Centre for Vocational Education Research (NCVER) Ltd. 41 -64.

Keystone Central School District (2002). "Philosophy of Co-Curricular Activities <http://www.kcsd.k12.pa.us/guides/hs/cocurr.html> . Dicapai pada 22 Mac, 2003.

Krejeie, R. V. dan Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research. Educational and Psychological Measurement. 207 -210.

Lendal, K (1997)."Management by Menu." London: Wiley and Son Inco..

Matthews, B. (2000). "Co-Curricular Philosophy." Bunbury: Bunbury Cathedral Grammar School. http://www.begs.wa.edu.au/home/co_curricular.htm . Dicapai pada 21 Mac 2003.

Michigan State University (1988). "Opportunities for Renewal: The Report of the Council to Review Undergraduate Education." Michigan: East Lansing. 42-50.

Mohamad Ismail bin Mohamad Yunus (2004). "Enhancing Student Character Building and Ethics Development Process Through Co-Curriculum Activities: IIUM Experience. Kertas Kerja International Conference on Student Development, 16 – 18 April 2004 di Hotel Pan Pacific, Kuala Lumpur. Tidak diterbitkan.

Mohd. Hamidi Abdul Hamid (2002). "Pengurusan Sekolah Cemerlang Menurut Islam."Maran: Perniagaan Qomarul Roihan. 51-63

Mustafa Daud (1994a). "Pengurusan Islam." Kuala Lumpur: Utusan Publications and Distributors Sdn. Bhd. 94-147.

Mustafa Daud (1994b). "Pekerjaan Dan Perusahaan Menurut Islam." Kuala Lumpur: Utusan Publications and Distributors Sdn. Bhd. 38-53.

National Academy Foundation (2001). "Co-Curricular Enhancements." USA: National Academy Foundation.
<http://nafnetwork.net/resources/NAFResourcesCenter/cocurricular>. Dicapai pada 23 Mac 2003.

Nurahimah Mohd Yusuff dan Rosmawati Mamat (2002). "Employers' Perceptions of the Quality of the Malaysian Business Graduates." *Jurnal Penyelidikan Pendidikan*. Jld. 4. M.s. 65 – 76.

Omardin Ashaari (1996). "Pengurusan Sekolah". Kuala Lumpur: Utusan Publications and Distributors Sdn. Bhd.. 124-149.

Otter, S. (1989). "Student Potential in Britain." Leicester: Unit for the Development of Adult Continuing Education.

Potrafka, R. M. *et al.* (1997). "The World Wide Web, Student Organizations, and Co-Curricular Transcripts." University of Missouri- Rolla. 1-12.

Raggat, P. (1995). "Competencies, Attributes and Curriculum: The Australian Agenda." Dalam Burke, J. (1995). "Outcomes, Learning and the Curriculum." London: The Falmer Press. 307-322.

Rohanida Ab. Manaf dan Mohd. Sofian Omar Fauzee (2002). "Kepentingan Kokurikulum Dalam Sistem Pendidikan." Dalam Mohd. Sofian Omar Fauzee, Aminuddin Yusof dan Borhan Yusof (2002). "Kokurikulum Peranan Dan Implikasi." Kuala Lumpur: Utusan Publications and Distributors Sdn. Bhd.

Stoner, A.F. dan Wankel, C. (1997). "Management (Terjemahan)." Petaling Jaya: Amiza Publishing Sdn. Bhd. 2-27.

Shamsaadal Sholeh Saad (2004). "Konflik Remaja Masa Kini dan Cabaran Menanganinya." Kertas kerja Seminar Pembangunan Keluarga Kebangsaan 2004, 29-30 Mei 2004, di Universiti Malaya. Tidak diterbitkan.

Switzer, R. (2002). "Co-Curricular Program." Busselton: Georgiana Molloy Anglican School. <http://www.gmas.wa.edu.au/co-curriculum.htm> . Dicapai pada 22 Mac 2003.

Teng Bon Tong (1984). "Pendidikan Jasmani Di Sekolah Rendah (Edisi ke-2)." Petaling Jaya: Fajar Bakti Sdn. Bhd. 1-4.

Upward, H. (1989). "Enterprise in Action." Dalam Warwick, D. (1989). "Linking Velde, C. (1997). "Reporting the New Competence Needs of Clerical-Administrative Workers: An Employer Perspective." *Journal of Vocational Education and Training*. Vol. 49. No. 1. M.s. 21-40.

Vasudevan T. Arosoo (1988). "Kegiatan Ko-Kurikulum: Penyeliaan Dan Pentadbiran." Selangor: Penerbit Fajar Bakti Sdn. Bhd. 1-8.

Walker, V. N. (2002). "Office of Co-Curricular Life." Sweet Briar: Sweet Briar College. <http://sbc.edu/cocurricular/about/> . Dicapai pada 20 Mac, 2003.

Yusoff Ismail (1993). "Peranan Pendidikan Jasmani Dalam KBSM." in Adnan Kamis (1993). "Kurikulum Bersepadu Sekolah Menengah: Pandangan Dan Maklum Balas. Bangi: Universiti Kebangsaan Malaysia. 235-243.